

СУТНІСТЬ, СТРУКТУРА, ФУНКЦІЇ МІЖКУЛЬТУРНОГО ДІАЛОГУ ФАХІВЦЯ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ

Головним засобом професійної діяльності фахівців туристичної сфери є діалогічне спілкування, що забезпечує ефективну комунікацію в міжнародному середовищі. Міжкультурний діалог (МД) майбутнього фахівця має підвищити якість послуг відповідно до потреб та вподобань користувача. На основі аспектного аналізу літератури соціогуманітарних наук стало можливим виокремлення низки функцій МД у професійній діяльності майбутнього фахівця (мотиваційну, інформаційну, регулюючу, формувальну, виховну, творчу, адаптивну). Аналіз теоретичних досліджень провідних учених дозволив визначити міжкультурний діалог фахівця сфери туризму як готовність до міжкультурної взаємодії у процесі професійної і ділової співпраці з представниками різного культурного походження.

Ключові слова: *аспектний аналіз, соціогуманітарні дисципліни, міжкультурний діалог, представники інших культур.*

© Євдокімова-Лисогор Л.А., 2016

Вступ. Міжнародні зв'язки в сучасному світі невинно зростають. У туристичній галузі, як і в інших галузях економіки, відбувається інтеграція у світові процеси, що вимагає від фахівців галузі вивчення й розуміння культурних особливостей інших країн з метою підвищення ефективності міжнародних туристичних відносин. Єдиний туристичний простір, що дозволяє фахівцям використовувати потенціал міжнародного туризму, зумовлює необхідність формування готовності досягати взаєморозуміння із носіями різних культур, іноземними клієнтами, інвесторами, розробниками туристичних продуктів на засадах міжкультурного діалогу. Підготовка майбутнього фахівця туристичної сфери до міжкультурного діалогу дозволить підвищити і забезпечити конкурентоспроможність національної туристичної галузі на державному та світовому ринках.

Постановка проблеми. Згідно з класифікацією професій сферу обслуговування й гостинності відносять до класу «людина-людина». Головним засобом професійної діяльності фахівців указанного типу професії є діалогічне спілкування, що забезпечує ефективну комунікацію в міжнародному середовищі. Міжкультурний діалог (МД) майбутнього фахівця туристичної сфери має забезпечити високу якість послуг відповідно до потреб та вподобань користувача; адекватність й гнучкість щодо реагування на соціально-економічні зміни на ринку туристичного продукту в країні та за її межами; оперативність та толерантність у сприйнятті вимог і потреб клієнтів.

Проведений аналіз факторів (об'єктивного, суб'єктивного, особистісного і людського), що

впливають на професійну діяльність фахівця туризму, доводить необхідність їхньої підготовки до міжкультурного діалогу (Євдокімова-Лисогор Л., 2015, с. 40–45). Об'єктивний фактор, що характеризує соціокультурні й економічні процеси у світі й на ринку праці зокрема, визначає нагальну потребу українського суспільства у підготовці фахівців туристичної галузі. Аналіз суб'єктивного фактора виявляє зацікавленість і мотивацію суб'єктів навчальної діяльності — викладача і студента — в організації педагогічного процесу формування готовності до МД під час вивчення гуманітарних дисциплін; особистісний фактор відображає важливість засвоєння студентами знань, набуття досвіду здійснення МД, формування необхідних професійно особистісних якостей задля плідної міжкультурної комунікації. Аналіз людського фактора підтверджує, що ефективна взаємодія і співпраця в туристичній галузі можлива тільки на засадах суб'єкт-суб'єктних відносин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання МД було розглянуто як багатоаспектне явище у філософському (Аристотель, С. Братченко, М. Бубер, Г. Буш, О. Леонт'єв, Платон, Ф. Розенцвейг, Сократ, Л. Фейербах, Е. Фромм та інші), психологічному (С. Александрова, І. Андреева, Ж. Вітлін, О. Бодальов, Г. Д'яконов, І. Зимня, О. Леонт'єв, Б. Ломов, С. Рубінштейн, С. Сисоева та інші), культурологічному (М. Каган, С. Кармін, О. Садохін, Г. Хофстеде та інші) лінгвістичному (Ф. Бацевич, О. Леонтович, С. Тер-Мінасова та інші) аспектах.

Теоретичний аналіз наукових праць учених свідчить, що проблема підготовки майбутніх

фахівців сфери туризму до МД у процесі вивчення соціогуманітарних дисциплін ще не була предметом спеціального дослідження.

Формулювання цілей статті. Метою статті є визначення сутності, структури і функції МД майбутнього фахівця туризму у процесі вивчення соціогуманітарних дисциплін на основі аспектного аналізу.

Виклад основного матеріалу з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Аспектний аналіз (аспект від *латин.* — погляд, точка зору) дозволяє всебічно розглянути поняття «міжкультурний діалог» у гуманітарних науках (філософія, психологія, культурологія, лінгвістика) й визначити теоретичне підґрунтя для організації процесу формування готовності майбутнього фахівця туризму до МД.

Дослідження філософського аспекту поняття «діалог» відображає об'єктивні процеси у світі, що впливають на процеси буття та є важливими для системи освіти. У період античності на феномен діалогу та його цінність для людства звертали увагу давньогрецькі філософи Сократ, Аристотель, Платон та інші. Сократ увів у науковий обіг принцип пізнання світу через діалог у формі «питання-відповіді», який отримав пізніше назву «метод Сократа». Ідея істини сократівського діалогу полягала в пізнанні іншого індивіда. Людину визнавали як істоту моральну: «...існують моральні якості, загальні для всіх людей, які роблять її добродесною і здатною жити у суспільстві» (Нерсеянц В.С., 1977, с. 126–127).

Аристотель у своїх працях вважав діалог мирним способом досягнення взаєморозуміння людей. За часів Відродження здатність людини до публічних дискусій на основі діалогу були ознакою її добродесності та вченості. Ученість передбачала обізнаність щодо способу ведення цивілізованого діалогу, гнучке володіння словом, а добродесність включала емоційну стриманість та доброзичливість і означала здатність правильно поводитись під час дискусії.

Кожна наступна епоха виявляла нові діалогічні форми, тож діалог набував інших рис. М. Бубер розкрив діалог з позиції «Я» і «Ти», в якому відбувається цілеспрямований взаємовплив суб'єктів, що породжує взаємну обумовленість і зв'язок. Діалог дозволяє кожному учаснику проявити власну особистість (С. Братченко, О. Леонтьєв). У взаємодії людей народжуються творчі думки (Г. Буш, Ф. Розенцвейг, Л. Фейербах). Нові ідеї не передаються просто в діалозі від одного партнера до іншого, вони створюються й розвиваються у взаємодії людей, аналізуються й набувають трансформації та реалізації у спільній діяльності. Згідно з дослідженнями У. Кала, А. Мудрик, творчі здібності особистості розкриваються в діалозі, формуються уміння шукати й знаходити нестан-

дартні рішення проблем, долається формалізм у спілкуванні (Кала У.В., 1974, с. 71–87).

У процесі діалогічного спілкування формується світогляд людини, що забезпечує розуміння процесів, які відбуваються у світі та соціумі; уміння впливати на них, оптимізувати й спрямовувати в необхідному напрямі. Формування моральної свідомості дозволяє людині побудувати гармонійні відносини в соціумі й групі на засадах діалогічного спілкування.

Таким чином, дослідження філософських джерел учених доводять «діалогічну» природу людини, яка розвивається у взаємодії з оточуючим світом, іншими культурами, індивідами. Аналіз філософського аспекту дозволив розглянути поняття «діалог» як форму соціального, професійного спілкування людини з метою взаємодії та плідної співпраці. Діалогічне спілкування передбачає готовність людини до визнання унікальності, відмінності іншої людини, рівності у ставленні один до одного; спроможність співрозмовника до суб'єкт-суб'єктної взаємодії, розуміння й активної інтерпретації протилежної точки зору; усвідомлення її сутності на засадах гуманного ставлення.

У психології діалог трактується як складний багатоплановий процес установаження й розвитку контактів між людьми, що є наслідком потреби в спільній діяльності й включає обмін інформацією, вироблення єдиної стратегії взаємодії, сприйняття і розуміння інших людей.

Науковці співставляють поняття «діалог» із поняттями «спілкування» й «комунікація». Термін «комунікація» (*латин.* *communication* — повідомлення, передача) — універсальне поняття, яке пов'язує із процесом обміну інформацією (Філософський енциклопедичний словник, 2002, с. 291). Поняття «спілкування» тлумачать як «пошук спільної позиції, де зіткнення і боротьба думок стають діалогом, а його учасники — партнерами» (Каган М.С., 1999, с. 128). На нашу думку, поняття міжкультурного діалогу поєднує аспекти «спілкування» й «комунікації», його сутність — взаємодія двох або більше представників різних культур з метою обміну інформацією і досвідом, вирішення проблем і плідної співпраці на основі рівноправних партнерських відносин.

Учені М. Бубер, М. Каган, О. Садохін визнають діалог формою спілкування, а сам процес діалогу — виробленням нової інформації для партнерів у міжсуб'єктній взаємодії, під час якої розумова і мовленнєва діяльність суб'єкта спрямована на партнера як унікального індивіда. При цьому має місце не одностороння, а інтерактивна взаємодія з іншим партнером.

У наукових працях психологів (Г. Андрєєва, О. Леонтьєв, Б. Ломов та інші) діалог розглядається як процес передавання інформації, взаємовпливу людей, пізнання один одного, обміну

результатами діяльності тощо. Було визначено його структуру (від латин. *structura* — розташування, порядок), що охоплює взаємопов'язані аспекти рівні діалогу: інформаційний, інтерактивний, рефлексивний. Інтенсивність сприйняття партнерами інформації залежить від характеру взаєморозуміння, визначається об'єктивними і суб'єктивними чинниками. Психологи І. Андреева, О. Леонтьєв у своїх роботах уточнюють поняття «інформація» і зазначають, що рух інформації у діалозі тісно пов'язаний з поведінкою двох активних індивідів, а взаємне інформування передбачає налагодження спільної діяльності. Наприклад, французи легко входять у ситуацію МД, швидко сприймають інформацію завдяки своїй кмітливості, енергійності, легкості, рухливості. Англіцям, яким властива інертність, потрібно значно більше часу для звикання до умов діалогу і розуміння повідомлення. Таким чином відбувається адаптація, що виражена не тільки у пристосуванні людини до специфічних умов міжкультурного діалогу, а й у прихильності до традиційних способів поведінки.

З точки зору психологів Г. Андреевої, Ж. Вітліного, І. Зимньої, С. Рубінштейна та інших, взаєморозуміння у МД створює спільний простір креативних позицій у вирішенні та розв'язанні проблем. Згідно з поглядами М. Кагана, діалог є процесом творення нової інформації, в якому кожна сторона проявляє свої творчі здібності (Каган М.С., 1999, с. 149).

Процес обслуговування й послуг за своєю суттю є творчим. У відносинах фахівця з представниками інших культур, під час яких він проявляє свої творчі комунікативні здібності, шукає ресурси і намагається задовольнити потреби та інтереси клієнтів або партнерів, відбувається творчий МД. Психологи О. Лук, Л. Нечаєв характеризують творчу особистість як людину з розвиненим інтелектом, ініціативністю, наполегливістю у виконанні завдань, готовністю до ризику тощо. С. Сисоева характеризує творчу людину як таку, що має почуття гумору, високу самоорганізацію, сміливість, уявлення, є активною у процесі своєї діяльності, здатна бачити речі в новому й незвичному форматі, знаходить унікальні способи вирішення проблем. Психологи В. Андреев, Д. Богоявленська, М. Крива, Л. Нечаєв, С. Сисоева та інші стверджують, що творчі здібності людини не є вродженими, їх необхідно тренувати: розвивати гнучкість думки (швидко переключатися з однієї ідеї на іншу), оригінальність (продуктивно вирізняти ідеї), допитливість, розв'язувати проблеми, удосконалювати об'єкт туристичного продукту шляхом додавання деталей тощо.

У процесі творчої співпраці партнерів можуть виникати дискусійні питання. На нашу думку, особливу увагу слід звернути на таку якість майбутнього фахівця, як толерантність. Вона створює

основу для емоційного відгуку, самоконтролю, означає моральну позицію, що спрямована на позитивну взаємодію й набуття досвіду на основі критичного діалогу. Під час діалогічного спілкування толерантний фахівець уникає конфліктних ситуацій, гнучко реагує в дискусійних ситуаціях, відмовляється від непродуктивних ідей, застосовує творчі здібності, що дозволяють побудувати взаємодію з представниками інших культур.

Отже, у професійній діяльності фахівцю сфери туризму слід дотримуватися системи норм, високих духовних цінностей, етики поведінки, толерантного ставлення, які узгоджуються з національними традиціями країни, принципами й методами універсального цивілізованого діалогу.

Таким чином, розгляд психологічного аспекту дозволив виявити суб'єкт-суб'єктну сутність МД, що передбачає рівність бізнес-партнерів незалежно від національних відмінностей й оригінальності точок зору (Б. Ломов), орієнтацію на взаєморозуміння й активну творчу діяльність (М. Каган), очікування відповіді й передбачення її у власному висловлюванні, взаємну доповнюваність позицій учасників та їх співвідношення (Г. Андреева).

Розгляд культурологічного аспекту поняття «міжкультурний діалог» зумовлює необхідність проаналізувати багатоаспектне поняття «культура», її вплив на розвиток особистості у процесі засвоєння нею соціального досвіду суспільства. У працях науковців (А. Арнольдов, А. Кармін, Ю. Лотман та ін.) обґрунтовано й схарактеризовано основні концепції культури: інформаційну, аксіологічну, діяльнісну, діалогічну.

Згідно з інформаційною концепцією культури, людині необхідно засвоїти соціальну інформацію, що зберігається й накопичується в суспільстві за допомогою знакових систем, а також створювати нові знання для перетворення навколишнього світу.

Відповідно до аксіологічної концепції культури (А. Арнольдов, А. Кармін та ін.) культура характеризується як сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених людиною; вони охоплюють соціокультурні норми способів діяльності, ціннісні орієнтації у світі тощо. Хоча у засвоєнні культурних універсалій навколишнього світу індивід спирається на традиції, норми, звичаї своєї національної культури, загальнолюдські цінності забезпечують підґрунтя для сумісного існування людей (норми, звичаї, поведінка) і взаєморозуміння між людьми. У процесі обміну цінностями формується культура спілкування людини, що дозволяє їй духовно збагачуватися.

У діяльній концепції (А. Кармін) культура розглядається як специфічний спосіб діяльності людини, що змінює навколишній світ і саму людину. У такому розумінні поняття «культура»

відображає спрямованість людини на набуття досвіду у певній сфері діяльності, перетворення своїх інтелектуальних і духовних якостей. Набуття бажаних навичок і вмій відбувається саме під час виконання творчої діяльності, тож її результатом має стати розвиток творчої культури діяльності особистості, формування її компетентності в певній сфері.

Дослідження вчених (М. Бахтін, В. Біблер, М. Бубер та ін.) доводять діалогічну концепцію культури, яка характеризується спрямованістю особистості на діалогічну взаємодію, що забезпечує її розвиток як суб'єкта своєї життєдіяльності. Діалогічна концепція є необхідною умовою творчого прояву людини. У процесі діалогу представники двох культур утворюють загальний культурний простір, у якому перестають існувати «Я» і «Ти», поступаючись місцем «культурній єдності суб'єктів», у якій розгортається творчий процес взаєморозкриття і взаєморозвитку, створюється творче «Ми», як умова розвитку і саморозвитку особистості (М. Бахтін). Творчий процес МД розвиває людину, допомагає проявити засвоєні знання щодо особливостей представників інших культур, їх культурні норми, відображає розуміння життєвих цінностей, робить професійну діяльність цікавою і різноманітною. У творчому процесі проявляється особистісний рівень активності людини, а у діалозі вчені (М. Бахтін, М. Бубер) вбачають організацію найпродуктивнішої розвиваючої взаємодії з представниками різних культур.

Розглянуті концепції культур дозволяють виокремити єдність партнерів різних культур у діалозі, що підтверджує думка про відображення у культурі діалогу відповідних компонентів змісту МД майбутніх фахівців туристичної сфери, які необхідно засвоїти для успішного формування досвіду МД та плідної співпраці представників різних культур у процесі МД.

Розглянуті інформаційна, аксіологічна, діяльнісна концепції створюють підґрунтя для діалогічної концепції культури, сутність якої становлять суб'єкт-суб'єктні відносини у процесі соціальної взаємодії, що ґрунтуються на загальнолюдських цінностях. З позицій цієї концепції, успішність процесу взаємодії визначається рівнем засвоєння знань щодо особливостей представників інших культур з МД, розвитку культури діяльності індивіда, сформованістю професійно-особистісних якостей. Саме діалогічна концепція має бути в основі підготовки майбутнього фахівця туризму до МД, включаючи організацію професійної культури спілкування на діалогічних засадах та залучення студентів до самореалізації у процесі навчального МД. Підготовка майбутніх фахівців МД відкриває нові можливості, види й форми діалогу, головною умовою яких є процес діалогічної взаємодії представників різних культур.

Отже, культурологічний підхід щодо вивчення МД дав змогу констатувати, що компоненти змісту підготовки до МД мають відтворювати складники загальнолюдської культури як способу передачі соціального досвіду: когнітивний, комунікативно-творчий і ціннісний. Згідно з чим, визначено, що для набуття досвіду МД студентам необхідно бути обізнаним стосовно питань національної складової культур близького й далекого зарубіжжя, сутності міжкультурного діалогу (когнітивний компонент); набуття творчих комунікативних умінь і навичок у ситуаціях професійної діяльності на засадах діалогічної взаємодії (комунікативно-творчий); бути здатним сприймати, усвідомлювати й поважати відмінності партнерів різних культур світу, усвідомлювати й дотримуватись універсальних цінностей (ціннісний). Підготовку майбутнього фахівця у педагогічному процесі доцільно здійснювати на засадах культурологічного підходу.

У сучасному світі не тільки обізнаність майбутнього фахівця стосовно особливостей різних культур, а й володіння іноземними мовами вважають ознакою високого рівня культури професіонала. Мова — найважливіший засіб діалогічної комунікації і взаємодії представників різних мовних спільнот. У лінгвістичному аспекті поняття «діалог» трактується як почерговий обмін репліками двох і більше мовців (Бацевич Ф.С.).

Фахівці, які вивчають іноземну мову, мають оволодіти не тільки багатим лексичним запасом, гарною вимовою тощо, але й засвоїти національно маркований лексичний та граматичний матеріал, а саме: сталі вирази, розмовні кліше, фразеологізми, афоризми, приказки і прислів'я, що відображають побут народу, мова якого вивчається, його культуру, а також правила побудови речень, граматичні конструкції, які не мають аналогів у рідній мові.

Міжкультурний діалог як форма безпосередньої комунікації характеризується непередбаченістю, спонтанністю, тому вимагає доволі високого ступеня автоматизму та готовності до творчого використання мовного матеріалу.

Дотримання однієї мови у діалозі забезпечує розуміння людини людиною і є умовою людських взаємовідносин (Каган Н.С., 1999, с. 22). Знання мови партнера з комунікації є умовою готовності до встановлення і продовження контакту та успішної подальшої співпраці. Але в деяких випадках вибір мови визначається практичною і зручною ситуацією для обох сторін діалогу. Загальноприйнятою офіційною мовою в ділових контактах вважають англійську — як мову міжнародного спілкування, що забезпечує необхідний рівень взаєморозуміння. Але для фахівця туристичної сфери недостатньо володіти однією іноземною мовою, сучасний стан розвитку тури-

стичної галузі потребує знання мінімум двох іноземних мов.

У процесі вивчення іноземної мови необхідно звертати увагу на невербальні засоби МД (рухи головою, плечима, руками, хода, погляд тощо), оскільки в однотипних ситуаціях у різних народів вони можуть означати не одне й те ж саме. Причиною неоднакового розуміння одних і тих самих знаків є відмінність у релігіях, культурах, традиціях, правилах поведінки тощо. Е. Холл, який у своїх дослідженнях виявив особливості невербального мовлення в різних культурах світу, виділив ряд збудників, що впливають на процес МД (жести, міміка, відстань між учасниками, суспільні норми тощо). Наприклад, характеристиками діалогу представників низькоконтекстуальних культур є виклад ділової справи простою, виразною мовою, незначна частина невербального спілкування, чітка оцінка всіх обговорюваних тем і питань, раціональний діалогічний процес. Культури з високим контекстом мають необхідність одержувати незначну кількість додаткової інформації, тому представники таких культур у складних ситуаціях стримані в емоціях. У діалозі з ними характерним є прихований стиль мовлення, присутні паузи, жести.

Отже, фахівцям сфери туризму слід бути обізнаними щодо особливостей вербальної і невербальної комунікативної поведінки представників інших культур.

Вчені І. Писаревський, С. Александрова виокремили професійний і діловий МД. У процесі професійного МД взаємодіють суб'єкти однієї професійної діяльності засобами спільної професійної мови та вирішують професійні завдання (діалог між керівниками фірм різних бізнес-культур і підлеглими працівниками туристичних агентств під час спільних переговорів, нарад, семінарів тощо). У діловому МД беруть участь клієнти і представники інших професійних груп, які вирішують власні або самостійні професійні завдання і змушені взаємодіяти задля їх розв'язання (діалог клієнта, представника іншої культури, з обслуговуючим його фахівцем туристичного підприємства)

Дослідження аспектного аналізу дозволило визначити складові компоненти підготовки майбутнього фахівця туризму до міжкультурного діалогу: мотиваційний (стимулювання особистості до розширення міжкультурних зв'язків,

набуття досвіду та побудови плідних професійних відносин на основі взаємоповаги і рівності партнерів), когнітивний (знання щодо особливостей ведення МД, набуття нових знань у процесі МД на основі засвоєння параметрів аналізу культур світу), комунікативно-творчий (набуття творчих умінь і навичок у ситуаціях професійної діяльності на засадах діалогічної взаємодії), рефлексивно-ціннісний (ціннісні орієнтації, що духовно збагачують студентів, формуються на підґрунті толерантних відносин і взаєморозуміння між учасниками педагогічного процесу).

На основі аспектного аналізу літератури соціогуманітарних наук стало можливим виокремити низку функцій МД у професійній діяльності майбутнього фахівця сфери туризму: мотиваційну (прагнення до набуття досвіду МД у професійній діяльності); інформаційну (засвоєння нових знань щодо культурних особливостей партнерів); регулюючу (запобігання непорозумінням, створення довірливого, сприятливого психологічного клімату в ситуаціях міжкультурного спілкування); формувальну (формування світогляду, готовності особистості фахівця до порозуміння та співпраці); виховну (виховання ціннісних якостей особистості фахівця, поваги та визнання інших культур); творчу (розвиток творчої комунікативної культури особистості майбутнього фахівця, креативних позицій у розв'язанні проблем); адаптивну (здатність пристосовуватися до умов професійної взаємодії з представниками різних культур).

Висновки з проведеного дослідження. Здатність до міжкультурного діалогу є важливою характеристикою культури професійного спілкування фахівця сфери туризму. Аналіз теоретичної літератури соціогуманітарних наук дозволив визначити суть поняття «міжкультурний діалог фахівця сфери туризму» як процес професійної і ділової взаємодії з представниками різного культурного і мовного походження на основі суб'єкт-суб'єктних відносин, що передбачає обізнаність щодо особливостей інших культур і комунікативної поведінки її носіїв, здатність сприймати і поважати культурні й особистісні відмінності партнерів з орієнтацією на універсальні загальнолюдські цінності, набуття досвіду творчої діалогічної взаємодії в ситуаціях професійної діяльності, а також спроможність до плідної співпраці за допомогою вербальних і невербальних засобів діалогічного спілкування.

ДЖЕРЕЛА

1. Андреева Г.М. Взаимосвязь общения и деятельности / Г.М. Андреева, Я. Яноушек // Общение и оптимизация совместной деятельности. — М., 1985.
2. Арнольд А.И. Теория культуры: историзм и вопросы методологии (Вместо введения) / А.И. Арнольд // Культура, человек и картина мира : сб. ст. / АН СССР, Ин-т философии. — М. : Наука, 1987. — С. 5–27.

3. Бацевич Ф.С. Словник термінів міжкультурної комунікації / Ф.С. Бацевич ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. — К. : Довіра, 2007. — 207 с.
4. Євдокімова-Лисогор Л.А. Підготовка фахівців сфери туризму до міжкультурного діалогу в процесі навчально-творчої діяльності / Л.А. Євдокімова-Лисогор // Наукові праці вищого навчального закладу «Донецький національний технічний університет» : Серія: Педагогіка, психологія і соціологія : Всеукр. наук. зб. — Красноармійськ, 2015. — № 1 (16). — С. 40–45.
5. Каган М.С. Мир общения: Проблемы межсубъективных отношений / М.С. Каган. — М. : Политиздат, 1999. — 319 с.
6. Кала У.В. Формирование у старшеклассников творческого отношения к общению : дис. ... канд. пед. наук / У.В. Кала. — Тарту, 1982. — 281 с.
7. Крува М. Методологічні підходи до формування творчої особистості учня в процесі дослідницької діяльності [Електронний ресурс] / М. Крува // Prace naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie Rocznik Polsko-Ukraiński (2015). — DOI: 10.16926 / rpu.2015.17.25. — Режим доступу : <http://dlibra.bg.ajd.czest.pl:8080/Content/3493/26.pdf>
8. Леонтьев А.Н. Проблемы развития психики / А.Н. Леонтьев. — М., 1972. — 291 с.
9. Нерсеянц В.С. Сократ / В.С. Нерсеянц. — М. : Наука, 1977. — 152 с.
10. Сисоєва С.О. Основы педагогической творчости : підручник. — К. : Міленіум, 2006. — 344 с.

Євдокімова-Лисогор Л.А.

СУЩНОСТЬ, СТРУКТУРА, ФУНКЦИИ МЕЖКУЛЬТУРНОГО ДИАЛОГА СПЕЦИАЛИСТА ТУРИСТИЧЕСКОЙ СФЕРЫ

Главным средством профессиональной деятельности специалистов туристической сферы является диалогическое общение, которое обеспечивает эффективную коммуникацию в международной среде. Межкультурный диалог (МД) будущего специалиста должен повышать качество услуг в соответствии с потребностями и предпочтениями клиентов. На основе аспектного анализа литературы социогуманитарных наук было выделено ряд функций МД в профессиональной деятельности будущего специалиста (мотивационную, информационную, регулирующую, формирующую, воспитательную, творческую, адаптивную). Анализ теоретических исследований ведущих ученых позволил определить межкультурный диалог специалиста сферы туризма как готовность к межкультурному взаимодействию в процессе профессионального и делового сотрудничества с представителями разных культур.

Ключевые слова: *аспектный анализ, социогуманитарные дисциплины, межкультурный диалог, представители других культур.*

L. Yevdokimova-Lysohor

THE ESSENCE, THE STRUCTURE AND THE FUNCTIONS OF THE CROSS-CULTURAL DIALOGUE OF THE PROFESSIONAL IN THE SPHERE OF TOURISM

The essence, the structure and the functions of the cross-cultural dialogue of the professional in the sphere of tourism in the process of studying social science and humanities on the basis of aspect analysis (philosophic, psychological, cultural, linguistic aspects) are considered.

The analysis of the theoretic literature gave an opportunity to single out the functions of the cross-cultural dialogue in the professional activity of the future professional in the sphere of tourism: motivational, informative, regulatory, forming, educational, creative, adaptive .

The essence of the notion "cross-cultural dialogue of the professional in the sphere of tourism" has been determined on the basis of the aspect analysis. It is understood as the process of interaction with the representatives of the different cultural and language origin on the basis of the subject-subject relations that presupposes the knowledge as to the features of the other cultures and communicative behaviour of these cultures bearer, ability to apprehend and to respect cultural and personal differences of the partners with the orientation on the universal values and moral standards, gaining the experience of the creative dialogic interaction during professional collaboration and the ability to interact efficiently with the help of the verbal and non-verbal means of the dialogic communication.

Key words: *aspect analysis, social science and humanities, cross-cultural dialogue, representatives of other cultures.*

Стаття надійшла до редакції 17.10.2016

Прийнято до друку 23.10.2016